

SIVILOMBUDSMANNEN

Journalist Astri Thunold
NRK
astri.thunold@nrk.no

Vår referanse
2020/213

Deres referanse

Vår saksbehandler
Martine Refsland Kaspersen

Dato
26.02.2020

Avslag på anmodning om å formidle en forespørsel til pårørende

Ombudsmannen viser til din klage 15. januar 2020 med vedlegg, samt til senere korrespondanse i saken.

Klagen gjelder Helse- og omsorgsdepartementets stadfestelse 17. desember 2019 av Oslo Universitetssykehus HFs (OUS) avslag 12. november 2019 på din anmodning om å formidle en forespørsel til pårørende til 18 avdøde som ble donorer med metoden «kontrollert donasjon etter sirkulatorisk død (cDCD)», jf. offentleglova § 13 tredje ledd. I avgjørelsen la departementet til grunn at opprettelse av kontakt mellom NRK og de pårørende ville innebære at taushetsbelagte opplysninger om avdøde – at vedkommende var organdonor – ble gjort kjent. Det ble konkludert med at OUS ikke kunne bistå med dette.

Du har redegjort for saksgangen og ditt syn på saken, og du har bedt ombudsmannen om å ta stilling til følgende spørsmål: (1) om førsteinstansen kan endre avslagsgrunnlag overfor klageinstansen etter klage, uten at klager har fått anledning til å imøtegå det nye grunnlaget, (2) om Helse- og omsorgsdepartementet har rett i at OUS kan nekte å videreformidle den aktuelle forespørselen på grunn av taushetsplikten, samt hvordan dette standpunktet samsvarer med de pårørendes ytringsfrihet, og (3) om mulig koblingsfare ved et fremtidig innsynskrav kan hjemle et avslag på å videreformidle forespørselen til de pårørende.

Anførselene i klagen er vurdert i lys av de innsendte og innhentede saksdokumentene, med sikte på å avgjøre om det er grunnlag for å ta saken opp til nærmere undersøkelser.

Etter helsepersonelloven § 21 skal helsepersonell «hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger om folks legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold som de får vite om i egenskap av å være helsepersonell». Helsepersonell ved OUS har etter bestemmelsen taushetsplikt om hvem som er organdonor og hvem som er organdonors pårørende. De pårørende kan samtykke til at det gis ut taushetsbelagte opplysninger om dem selv, herunder at de er pårørende til en organdonor, jf. helsepersonelloven § 22, jf. offentleglova § 13 tredje ledd. De pårørende kan derimot som hovedregel ikke samtykke til at det gis ut taushetsbelagte opplysninger om den avdøde. Innsyn i opplysninger om hvem som er organdonors pårørende vil innebære en

identifikasjon også av organdonor. Det at vedkommende var organdonor er et personlig forhold, som OUS «skal hindre» at andre får kjennskap til, jf. helsepersonelloven § 21. Ombudsmannen er følgelig enig med departementet i at opprettelse av kontakt mellom NRK og de pårørende vil innebære at taushetsbelagte opplysninger om den avdøde gjøres kjent.

Det følger av helsepersonelloven § 24 første ledd at taushetsplikten etter § 21 ikke er til hinder for at opplysninger om en avdød person gis videre dersom «viktige grunner» taler for det. I vurderingen av om opplysningene skal gis ut, skal det tas hensyn til «avdødes antatte vilje, opplysningenes art og de pårørende og samfunnets interesser». OUS har i sin vurdering av bestemmelsen, jf. sykehusets brev 13. desember 2019 til departementet, lagt særlig vekt på praksis om at det ikke skal gis ut informasjon som gjør det mulig å identifisere organdonorer og organmottakere. Praksisen har sin bakgrunn i anonymitetsprinsippet, som innebærer at identitetene til organdonorer og organmottakere skal holdes atskilt, jf. transplantasjonslova § 17. Det skal ikke gis ut informasjon som kan medføre fare for at anonymiteten ikke opprettholdes. OUS har videre vektlagt at «et samlet medisinsk fagmiljø i organdonasjon og transplantasjon [vurderer] at det vil være feil og uetisk å reaktivere den sårbare fasen i de etterlattes liv som donasjonsforløpet representerer, med mindre det er klart at det har et legitimt formål». Et klart legitimt formål er ikke ansett å foreligge. Departementet har lagt til grunn de samme grunnlagene som OUS, jf. departementets avslag side 1, fjerde avsnitt.

De hensynene OUS har vektlagt fremstår som saklige og relevante. Vi har ikke funnet grunn til å tro at nærmere undersøkelser herfra vil kunne lede til avgjørende rettslige innvendinger mot konklusjonen om at det *ikke* foreligger viktige grunner som taler for at opplysningene om hvem som var organdonorer skal gis ut. Disse opplysningene vil fremkomme dersom det opprettes kontakt mellom NRK og de pårørende. Hvis opplysningene om hvem som var organdonorer gjøres kjent, vil det også kunne fremkomme opplysninger som innebærer en koblingsfare mellom donor og mottaker. Ombudsmannen er enig i at OUS ikke kan bistå med dette.

Som trukket frem i klagen hit, har ombudsmannen tidligere lagt til grunn at pårørende i visse situasjoner kan samtykke til at det gis ut taushetsbelagte opplysninger om den avdøde etter forvaltningsloven § 13 a nr. 1, jf. ombudsmannens årsmelding for 2005 side 164 (SOMB-2005-35). Det fremgår av uttalelsen at spørsmålet om de pårørende kan samtykke beror på en helhetsvurdering, der hensynene i helsepersonelloven § 24 vil være relevante. Ettersom anvendelsen av § 24 i denne saken neppe vil kunne kritiseres på rettslig grunnlag, er det ikke funnet grunn til å undersøke nærmere spørsmålet om det i visse situasjoner vil kunne foreligge en samtykkekompetanse for de pårørende også etter helsepersonelloven § 22, jf. offentleglova § 13 tredje ledd.

Helsepersonells plikt til å hindre at andre får adgang til opplysninger om personlige forhold de har fått vite om i egenskap av å være helsepersonell, begrenser ikke pårørendes adgang til å ytre seg. De pårørende vil stå fritt til å uttale seg om sine erfaringer med metoden cDCD overfor NRK, men kunnskap om hvem som er pårørende må NRK finne på andre måter enn gjennom opplysninger fra sykehuset.

Etter dette har vi ikke funnet holdepunkter for at nærmere undersøkelser herfra vil kunne føre til avgjørende rettslige innvendinger mot departementets konklusjon i saken. Klagen på Helse- og omsorgsdepartementets avgjørelse 17. desember 2019 gir derfor ikke grunn til videre behandling her.

På bakgrunn av dette har vi heller ikke funnet tilstrekkelig grunn til å undersøke nærmere spørsmålet om departementets klagesaksbehandling har vært forsvarlig. På generelt grunnlag opplyser vi om at dette ikke nødvendigvis innebærer at ombudsmannen går god for alle sider ved forvaltningens håndtering av saken.

Saken er etter dette avsluttet her.

Hanne Harlem
sivilombudsmann

Dette brevet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevet underskrift.

Kopi til:
HELSE- OG
OMSORGSDEPARTEMENTET

Postboks 8011 Dep 0030 OSLO

19/4965